

ضرورت ایرانی بودن

درباره یک گفت‌وگو

رضا صائمی
روزنامه‌نگار

در روزهای گذشته در دو شماره پیاپی از روزنامه، گفت‌وگویی هم‌میهن با نهال تجدد؛ نویسنده و پژوهشگر ایرانی به‌بهانه انتشار آخرین کتابش «ایرانی‌تر»، منتشر شد. گرچه پیرامون این کتاب و رویکرد و مضمون آن، بحث به آثار پیشین این نویسنده هم کشید که در زمینه عرفان و مولوی پژوهی هم شهره است و کتاب «عارف جان سوخته» او در میان علاقه‌مندان این حوزه به کتابی محبوب تبدیل شده و بارها تجدید چاپ شده است، اما این مباحث بی‌ارتباط با مقوله ایران و ایرانی بودن نبود که بخشی از فرهنگ و تمدن ایرانی با عرفان و هویت برساخته‌شده از آن گره خورده است. تجدد از توجه جهان غرب به مولانا و اندیشه‌هایش، خاطراتی تعریف کرد که این نشان می‌دهد، فرهنگ و تمدن ایرانی همچنان در جهان جدید، قابلیت معنا آفرینی دارد و انسان معاصر با ارجاع به آنها می‌تواند زندگی خود را سامان بخشد. اینکه مولانا در دنیای مدرن دوباره احیا شده، خود می‌تواند یک فرصت و سرمایه عظیم برای بازتولید فرهنگ و تمدن ایرانی در جهان باشد که او جان‌ها را جلای می‌دهد و ذهن و زبان‌ها را به هم پیوند می‌زند. باین‌حال به‌قول نهال تجدد، زنده‌بودن فرهنگ و تمدن ایرانی صرفاً منوط و محدود به مولانا و اندیشه‌های عرفانی‌اش نیست؛ در گنجینه فرهنگ ایرانی شخصیت‌ها، متفکران و صاحبان سخن و نظر بسیار داریم که هر کدام نشان می‌توانند در جهان امروز به‌مثابه یک منبع معرفتی، هم‌شناخت از این تمدن کهن را برای جهانیان ممکن کنند، هم به نیازها و خلاهای انسان معاصر که بحران بی‌معنایی را تجربه می‌کنند، پاسخ دهند. فارغ از این سوبه‌های اندیشه‌ساز تمدن ایرانی، آنچه درباره کتاب «ایرانی‌تر» حائز اهمیت است، زمان انتشار آن است که به‌گمانم این کتاب، فرزند زمانه خویش است و ضرورت انتشار آن در این هنگامه جدال‌ها و جنجال‌ها بر سر ایران و ایرانی یا هویت ملی، در کانون مناقشات نظری، سیاسی و اجتماعی قرار دارد. در زمانه‌ای که برخی در هیاهوی التهاب‌های سیاسی و اجتماعی، زمزمه تجزیه ایران را سر داده‌اند یا تعلق خاطر داشتن به ایران و این تاریخ و جغرافیا و مصداق تعصب، عقب‌ماندگی و برآمده از تفکرات پیشامدرنی می‌دانند، این کتاب -حتی نام آن - ستایش‌برانگیز است زیرا تجربه زیسته یکن ایرانی که بیش از ۴۰ دهه از عمرش را در غرب و در فرانسه گذرانده را روایت می‌کند که صرفاً یک خودزندگی‌نامه‌نویسی نیست، بلکه شمایلی از اصالت ایرانی بودن را ترسیم می‌کند که نه‌تقداری از وطن او را از عشق و دلبستگی به میهن دور نکرده که برعکس، به خودگاهی بیشتری نسبت به ایران و ایرانی بودن دست یافته است. چنانکه گفته، من در کنار همسرم ژان کلود کری-یر-که فیلم‌نامه‌نویس شهیر فرانسوی است- ایرانی‌تر شده‌ام، واقعیت این است که در جهان امروز که بر مدار و گفت‌وگو جهانی شدن، می‌چرخد، نه‌تنها هویت ملی داشتن یک امر منسوخ، شده که ضرورت مدرن بودن است. مسئله بر سر تعصب یا ناسیونالیسم افراطی نیست که جهان را به جایی تنگ تبدیل می‌کند، مسئله بر سر این است که راه جهانی شدن از مسیر ملی بودن و با تثبیت و تقویت هویت ملی می‌گذرد، نمی‌تواند به جایی تعلق نداشت و به همه‌جا تعلق داشت که به‌قول سعیدی، من از روزی که در بند توام آزاد، وطن، آن بندی است که موجب بندگی نمی‌شود بلکه امکان زندگی در جهان فراخ را فراهم می‌کند که برای زیستن در آن باید به جایی تکیه داشت. برای حفظ شکوفایی در هر سرزمینی، ابتدا باید بر خاک و زمین خود شکوفه زد. اگر امروز مولوی به یک چهره و پدیده جهانی تبدیل شده، برای آن است که به تاریخ و جغرافیایی خاص تعلق داشته که از آنجا توانسته به هر جای دیگری -با کلام نافذش- نفوذ کند. آنها که دم از جهان‌وطنی می‌زنند، نمی‌توانند جهان‌وطن را انکار کنند که هر شکلی از جهانی شدن با خودگاهی ملی ممکن می‌شود. در برهه‌ای از تاریخ به‌سر می‌بریم که بیش از هر زمانه دیگری، هویت ملی و ایرانی بودن، مسئله‌مند شده و به قوام و دوام نیاز دارد. صورت‌بندی‌های تازه از هویت ملی، نیاز جامعه امروز است تا ایرانی بودن به‌مثابه یک ضرورت تاریخی، مورد خوانش قرار گرفته و روایت شود. امروز به روایت ایران و ایرانی بودن نیازمندیم تا بتوانیم جهانی شدن را درست تفسیر کنیم.

• صاحب امتیاز و مدیرمسئول: غلامحسین کرباسچی • مشاوران: عباس عبدی و احمد زیدآبادی • سردبیر: محمد جواد روح • سردبیر آنلاین: افشین امیرشاهی • معاون سردبیر: مهرداد خدیو • دبیران گروه‌ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد)، آرمین منتظری (دیپلماسی و بین‌الملل)، علی ورامینی (رسانه و فرهنگ) • سمیه متقی (سیاست)، الهه ابراهیمی (خبر)، آرش خاموشی (عکس)، هادی حیدری (طرح و کاریکاتور)، مدیر هنری: مهدی قربانی تبار، حرفه‌پژوهی و ویراستاری: شهرام هادی • مدیر اداری و آگهی‌ها: شاهرخ حیدری • تلفن روابط عمومی: ۸۸۷۴۹۳۰۰ • تحریریه: ۸۸۷۳۰۲۹۱ • آگهی‌ها: ۸۸۷۳۵۲۰۷ • نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸، لیتوگرافی و چاپ: هم‌میهن • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۹۱۳۰۴۱۴۲

شرکت‌های رویایی و امید اجتماعی

چرا گرفتن یک شرکت ابری در فهرست شرکت‌های رویایی ایران تلنت مهم است؟

گروه فناوری: جدیدترین نظرسنجی «برند محبوب» شرکت کارایی «ایران تلنت» منتشر و شرکت «ابزران» هفتمین شرکت رویایی برای اشتغال معرفی شد. این پیمایش در واقع یک بررسی میان ۱۲۰ هزار کارجو طی ۱۶ سال گذشته بود که نکته جالب توجه آن درباره سهم گروه شغلی «مهندسی» با ۲۳ درصد و سهم سطح تخصص «کارشناس ارشد و متخصص» با ۴۱ درصد، به‌عنوان بیشترین فراوانی مشارکت‌کننده در این پیمایش است؛ به‌همین دلیل می‌توان گفت که نتایج این پیمایش، تأخیر زیاد بینشی در زمینه‌ی رفتارشناسی مهندسان حوزه‌ی تکنولوژی و فناوری کشور را نشان می‌دهد. وقتی این نظرسنجی ادواری را با نگاهی کلی‌تر کنار وضعیت اقتصاد دیجیتال کشور و مهاجرت نیروی انسانی ایرانی می‌گذاریم، چند پرسش مهم درباره‌ی تأثیر ملی شرکت‌های لیست رویایی برای نیروی انسانی ایرانی مطرح می‌شود؛ این که آیا این شرکت‌ها به‌شکلی فعلاً نمی‌توانند در نگهداشت نیروی انسانی مؤثر باشند؟ و از سویی دیگر آیا قرار گرفتن یک شرکت ابری در میان برگزیدگان بخش شرکت‌های رویایی، نشان‌دهنده‌ی بهبود وضعیت ایران در اقتصاد دیجیتال است؟ در ادامه برای پاسخ به این پرسش‌ها سعی می‌شود تا حدودی به ابعاد مختلف این نظرسنجی از حیث عوامل کلان اقتصاد توسعه و نیروی انسانی در منطقه‌ی خاورمیانه و ایران توجه شود.

نیروی انسانی، مهره‌ی مهم اقتصاد دیجیتال

مهم‌ترین کلان‌روندهای نیروی انسانی در قرن بیستم را نمی‌توان بدون در نظر گرفتن نقش اقتصاد دیجیتال در کسب‌وکارها بررسی کرد. جدیدترین یافته‌ها نشان‌دهنده‌ی آن است که بخشی از مهم‌ترین ترندهای توسعه‌ی نیروی انسانی در این سال‌ها درباره‌ی رشد ماشین‌شدن، کاربردپذیری هوش مصنوعی و دورکاری در شرکت‌های خصوصی است؛ به این معنی که شاخص‌هایی کلی که همگی در نسبتی با نیروی انسانی متخصص بازتعریف می‌شوند و به‌همین دلیل است که در سنجهای مرتبط با اندازه‌گیری اقتصاد دیجیتال هر کشور، یک بخش جداگانه و مرتبط با نیروی انسانی به‌طور مشخص تعریف شده که به فراوانی و تعداد متخصص‌های حوزه‌ی فناوری می‌پردازد. اما جایگاه ایران در این وضعیت چگونه است؟ در گزارشی از پایگاه داده (The Global Talent Competitiveness Index) GTCD مشخص می‌شود که ایران در زمینه‌ی رشد و پرورش نیروی انسانی با کیفیت، جزو کشورهای با نمره‌ی میانگین به‌نسبت مطلوب و در بخش «نگهداشت استعدادها» جزو کشورهای با وضعیت بسیار پایین‌تر از میانگین جهانی قرار دارد. هنگامی که این داده‌ها را کنار برگزیدگان بخش شرکت‌های رویایی نظرسنجی «ایران تلنت» قرار می‌دهیم، می‌توان به نقش این شرکت‌ها در نگهداشت نیروی انسانی با کیفیت (باتوجه به سطح جامعیت بررسی گروه شغلی مهندسی و سطح تخصص که در این پیمایش به آن توجه شده است)، برای اقتصاد دیجیتال کشور بی‌برهه؛ نقشی که در دو بعد کلان اقتصادی و اقتصادی به‌شکل توأمان مؤثر است.

نقش شرکت‌های ابری در سنجش اقتصاد دیجیتال

در بخش فهرست شرکت‌های رویایی به‌ترتیب شرکت‌های دیجی کالا، بازار، دیوار، اسنپ، اسنپ‌فود، آپ و ابزران قرار دارند، همگی این شرکت‌ها در اکوسیستم فناوری و نوآوری کشور قرار دارند. نکته‌ی مهم دیگر در این رده‌بندی، قرار گرفتن «ابزران» به‌علت نوع خدمات این شرکت است. سویی‌ی پنهان‌تر این استقبال زمانی روشن می‌شود که استقبال کارجویان را در کنار برخی از همه‌های سنگین رسانه‌ای علیه ابزران بررسی کنیم؛ در واقع با نتیجه‌ی این گزارش شاید بتوان گفت تلاش جریانی برای معرفی ابزران به‌عنوان یکی از مسیبان اعمال فیلترینگ در سال‌های گذشته از سوی کارجویان حوزه‌ی تکنولوژی هم فاقد ارزش فنی است و بسیاری آنها خدمات و حوزه‌ی اختیار و عمل یک شرکت ابری روشن شده است. نکته‌ی دیگر؛ این مسئله زمانی اهمیت ویژه‌ی پیدا می‌کند که بدانیم توسعه و استقبال از شرکت‌هایی با خدمات ابری، جزویکی از مهم‌ترین مشخصه‌های پیشرفت اقتصاد دیجیتال در کشور است (TECHNOLOGY AND INNOVATION REPORT ۲۰۲۳).

طبق آخرین بررسی پایگاه داده‌ی World Economic Forum ۲۰۲۰، درباره‌ی میزان استفاده از فناوری‌های نوپهور مشخص شده است که رایانش ابری با ۱۷ درصد استقبال، جزو محبوب‌ترین زیرساخت‌های تکنولوژیک میان شرکت‌ها تا سال ۲۰۲۵ است و این یعنی، سطح نیازمندی شرکت‌ها به نیروی حوزه‌ی فناوری فضای ابری رایشی روزبه‌روز در حال افزایش است.

در همین بررسی، مشخص می‌شود که شرکت‌های تراز اول اقتصاد دیجیتال در فواصل کوتاه‌مدت برای جذب و حفظ استعداد‌های جهانی در یک رقابت تنگ‌تنگ قرار دارند؛ وضعیت‌ی که روندهای جهانی جذب مهاجرهای متخصص، مجموعاً موجب ایجاد شرایط نگران‌کننده‌ای برای سرمایه‌های انسانی ایرانی شده‌اند.

نکته‌ی جالب‌توجه دیگر زمانی است که به‌رغم وضعیت میل به مهاجرت بسیار زیاد متخصص‌های ایرانی (پیمایش بررسی میل به مهاجرت در میان اساتذات‌های دانش‌نیاان کشور، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، تابستان ۱۴۰۲)، جدیدترین گزارش GTCI درباره کارکرد فضای ابری در کسب‌وکارهای ایران را بررسی می‌کنیم؛ نتایج نشان می‌دهد که بستری پویا از این صنعت در ایران فعالیت می‌کند، ایران در رتبه ۲۲ از تقسیم‌بندی انواع کشورهای صنعت رایانش ابری قرار دارد که نشان‌دهنده‌ی وضعیت مطلوبی نسبت به سایر عرصه‌های اقتصادی کشور است و نشان‌دهنده‌ی پتانسیل کشور برای مسیر توسعه در اقتصاد دیجیتال است.

اهمیت نگهداشت نیروهای متخصص فناوری

حدود یک‌سوم جمعیت خاورمیانه زیر ۱۵ سال سن دارند و جمعیت جوان فعلی (افراد میان ۱۵ تا ۲۴ سال) با بیکاری مواجه‌اند؛ به‌همین دلیل نرخ بیکاری در منطقه ۲۵ درصد است.

طبق بررسی ۲۰۲۲ PWS، مشاغل مرتبط به فناوری در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس (کشورهای عربی حوزه‌ی خلیج فارس)، یک‌سوم کشورهای دارای اقتصاد پیشرفته‌تر است و نیروهای کاری آنها نیز به اندازه هم‌تایان خود در مناطق رشدیافته‌تر مهارت ندارند. در واقع اکثر مشاغل مرتبط به فناوری در این مناطق، توسط مهاجران انجام می‌شود و ۹۳ درصد متخصصان، مدارک خود را از دانشگاه‌های خارج از این منطقه دریافت کرده‌اند، یعنی در عمل نیروهای بومی نیز مهاجران باگشتی هستند؛ خطری که هم‌زمان نیروهای متخصص ایران را تهدید می‌کند. در گزارشی از ۲۰۲۰ World Economic Forum مشخص شده است که ۴۱ درصد مدیران کسب‌وکارها قصد دارند کمبود نیروهای انسانی خود را از راه نیروهای غیر حضوری تأمین کنند. این برای کشورهای مهاجرپرست، زنگ خطری دوچندان است. دقیقاً به‌همین دلیل است که بررسی‌های مکنتزی (McKenzie) نشان می‌دهد، یکی از مهم‌ترین ترندهای نیروی انسانی در دنیا، تلاش برای بهبود وضعیت برای شرایط دورکاری کارمندان یک سازمان است؛ به این معنی که کشورهای بیشتر توسعه‌یافته برای بهره‌وری بیشتر نیروی انسانی، در دوران دورکاری بیشتر تلاش می‌کنند و این یعنی امکان مهاجرت مجازی (دورکاری) برای نیروهای متخصص کشور ما به‌مراتب بیشتر از قبل فراهم می‌شود.

در مجموع اما وقتی ایران را در چنین وضعیتی در کنار کشورهای منطقه و سهم ایرانیان بومی در شکل‌گیری اکوسیستم فناوری بررسی می‌کنیم، باید به پتانسیل نیروهای متخصص کشور توجه داشت؛ نیروهایی که به‌رغم تحریم و فیلترینگ داخلی و خارجی، می‌توانند رقم باقی‌مانده‌ی اقتصاد دیجیتال کشور را در این کالبد نگه دارند. نکته‌ی پایانی آن است که گزارش ایران تلنت بهانه‌ای شد که به بررسی بنیادین اندیشیده؛ اینکه آیا نگاه‌های اقتصادی کوچک در ایران توان احیای بخشی از اقتصاد دیجیتال کشور را دارند؟ یا اساساً می‌توان از آن‌ها چنین انتظاری داشت؟ گرچه پدیده‌ی است که این نظرسنجی را نامی‌توان و نباید به کل جامعه‌ی متخصصان حوزه‌ی فناوری کشور تعمیم داد، اما نکته‌ی مهم، اهمیت فلسفه‌ی چنین نظرسنجی‌هایی در سطح کلی جامعه است. اینکه آیا نگاه‌های کوچک اقتصادی می‌توانند نقشی کوچک اما مؤثر داشته باشند؟ آیا در کشورهایی با سهم قابل توجه اقتصاد دولتی مانند ایران، اساساً نقش چنین بنگاه‌هایی می‌تواند از سطح تأثیر صرفاً اقتصادی فراتر رود و به یک امید جامعه‌شناختی تبدیل شود؟

چهره

سوگی دیگر برای محیط زیست

محیط‌بانان ایرانی دردم کس ندارند؛ از هدف گلوله شکارچیان غیرمجاز قرار گرفتن تا حمایت نشدن از جانب قانون و رفتن زیر حکم حبس به جرم انجام وظایف، مهم‌تر از همه تناسف‌ناشدن اختیارات‌شان است با مسئولیت‌هایی که به گردن‌شان نهاده شده. در کنار همه اینها، حقوق‌شان هم تعریفی ندارد. ناچیز است و در حد بخور و نمیر. اینها را البته فقط برای ذکر مصیبت محیط‌بانان ایران نمی‌نویسیم؛ می‌خواهیم ذهن‌تان را معطوف کنیم به پایان تلخ و خودکشی محمدرضا سلامی‌ریک، محیط‌بان محیط زیست آستارا که آنطور که مسئولان گفته‌اند نیرویی مجرب و درجه یک بوده، اما آخرسر زوروش به تنها کسی که در این دنیا رسیده، خودش بوده و امروز دنیای فانی را ترک کرده است. گویا باز به نقل از همان مقام مسئول، مشکلاتی که او را بدین پایان تلخ رسانده، برمی‌گردد به بدبختی‌هایی که در شغل دوم و آزاد او برایش پیش آمده بود. الله اعلم. این قصه‌ها را نمی‌شود راحت قضاوت کرد. فشار اقتصادی و روانی روی همه زیاد است و مواظبت از خود و دیگران ضرورتی دوچندان پیدا کرده. مراقبت کنیم و اگر هم فکر خودکشی به سرمان زد، خط تلفن ۱۴۸۰ و ۱۲۳ را فراموش نکنیم. شاید خدا کند، فرصتی دوباره به زندگی بدهیم.

کتابخانه

ماجراجویی عاشقانه با گریز به ناداستان

رمان «الیزابت فینچ»، نوشته جولین بارنز، با ترجمه علی کهریابی در ۲۰۷ صفحه و قیمت ۱۶۰ هزار تومان توسط انتشارات نشرومنتشر شده است. این رمان کوتاه و خوش‌خوان درباره عشق افلاطونی نافر جامی است که حول محور استاد دانشگاهی سختگیر و رواقی مسلک بنام الیزابت فینچ روایت می‌شود. نیل-راوی داستان-در کلاس فوق برنامه و آزاد «فرهنگ و تمدن» که مختص بزرگسالان است شرکت می‌کند و طی آن، ما از ماجرای علاقه او به این استاد دانشگاه که در عین عزت‌نشینی شخصیتی عجیب استوار و راسخ دارد، مطلع می‌شویم. در ادامه متوجه می‌شویم، افسار روابط شخصی و حتی خانوادگی نیل، از دستش خارج شده و او اهمیت چندانی به آن‌ها نمی‌دهد؛ باین‌حال الیزابت فینچ و هرچه به او اندک ارتباطی دارد-حتی بعد از مرگ‌اش-تبدیل به بزرگ‌ترین دغدغه تمام زندگی‌اش می‌شود. جذابیت‌هایی که همیشه در آثار بارنز سراغ داشته‌ایم، در «الیزابت فینچ» نیز مشهود است؛ ماجرای عاشقانه‌ای غریب، گریز به ناداستان، همچنین اشارات به چندان آشکار اما هوشمندانه به تاریخ، زندگی‌نامه، فلسفه، همچنین دعوت به اندیشیدن مستقل.

الیزابت فینچ

نویسنده:

جولین بارنز

مترجم:

علی کهریابی

انتشارات: نشرونی

تاریخ

تاسیس جامعه‌ممل

جامعه‌ممل یا مجمع اتفاق ملل در دهم ژانویه ۱۹۲۰ و پس از کنفرانس صلح پاریس که به جنگ جهانی اول پایان داد، بنیان گذاشته شد. بعد از جنگ جهانی دوم نیز سازمان ملل متحد تأسیس

و جایگزین جامعه‌ممل شد. از اهداف جامعه‌ممل می‌توان به جلوگیری از وقوع جنگ از طریق امنیت دسته‌جمعی، خلع سلاح و حل اختلاف‌های بین‌المللی از راه مذاکره و حکمت اشاره کرد. ۴۲ کشور، عضو مؤسس جامعه‌ممل بودند و حداکثر تعداد اعضای آن به ۵۸ کشور می‌رسید. آخرین کشور که به عضویت این سازمان درآمد، پادشاهی مصر بود. با این که رئیس‌جمهور آمریکا، وودرو ویلسون، از مبتکران تأسیس جامعه‌ممل بود، به دلیل مخالفت سنا و سیاست انزواطلبی، آمریکا هیچ‌گاه به این سازمان نیوست. این امر قدرت سازمان را کم کرد. در سال ۱۹۳۳ امپراطوری ژاپن تصمیم جمع عمومی را درباره تخلیه ایالت منچوری نپذیرفت و در مارس همان سال جامعه‌ممل را ترک گفت. در اکتبر آن سال نیز آلمان نازی کنفرانس جهانی خلع سلاح و جامعه‌ممل را به‌بهانه نامساوی بودن حقوق این کشور در مقایسه با دیگر کشورهای اروپایی ترک کرد.